

I

Boje poput crnog ženskog donjeg veša

1.

Slučajevi povreda na železnici. Početkom avgusta Ljoška je došao u Harkiv da me prati, pa smo na stanici odmah kupili dve karte za večernji voz. Počelo je da kiši, stanica je bila poluprazna, asfalt na peronima tokom dana nije stigao da se ugreje. Morali smo u gradu nekako da utučemo tih dvanaest sati do uveče, a onda spavaća kola i niske zvezde nad vagonima, kao so na ribljim leđima.

Voz kojim smo putovali poznavao sam još od detinjstva, čak bi se moglo reći da je to bio prvi voz u mom životu – prvo, da tako kažem, iskustvo železnice. I dalje se sećam tih sedišta, vlažnih kao moker papir, čaršava sovjetskih čeličnih šina, dima iz lokomotiva, crnih snežnih polja koja su promicala mimo prozora, pejzaža boje crnog ženskog donjeg veša. Bilo je rano proleće, a ja sam se vozio istom rutom.

Vreme je prolazilo, kondukteri su starili, moj dobri stari Sumi-Luhansk vukao se svake večeri duž istočnih granica, a s vremena na vreme vukao sam se i ja zajedno s njim. Da me neko pitao, mogao bih mnogo toga da ispričam o „kondukterkama“ iz vagon-restorana, koje su na usputnim stanicama iskakale s upravo ukradenim novčanicima i cr-

venim ciganskim zlatnim prstenjem, o osuđennicima koji bi, vraćajući se sa robije, sve unaokolo pojili jeftinom poljskom votkom, o kondukterima pripravniciima koji su se napijali i pre nego što bi se voz valjano udaljio od perona, pa bih ja morao da otvaram vrata nervoznim ponoćnim putnicima na nekoj bezimenoj rudarskoj stanici. Ukratko, da me neko pitao o svakodnevnom životu i herojskom delu mojih sunarodnjaka, naravno da bih imao šta da im kažem, ali – nije važno...

Pre desetak godina često sam se vozio bez karte ovim vozom, a sve što je trebalo da uradim bilo je da pratim proveru karata koju su kondukteri vršili u susjednim vagonima. Ta provera, naravno, nije mogla da bude sinhronizovana, neko je morao da zaostane i sve što je trebalo uraditi bilo je da pređem iz jednog vagona u drugi, a onda odem natrag. Od tada se malo šta promenilo; ista publika, ista očajnička lica, nenametljiva svakodnevna vožnja železničara, a koliko mi je poznato, među njima je najveći procenat veneričnih bolesti, ali baš da se toliko pije...

Sada, evo, opet stari dobri Sumi-Luhansk, s kartama za Svatovo, razjeban putnički vagon, preko puta nas je sedela devojkica koja je o nečemu odmah počela da priča. A o čemu da pričamo? Odavno sam primetio da, ako počnete da pričate sa mnom, sigurno ću napričati neke gluposti, pa će mi kasnije i samom biti neprijatno, tako da je bolje samo slušati. Devojkica je bila sportskog izgleda, pri čemu, zapravo, ne mislim na trenerku, niti neke tamo bicepse. Kakve bicepse bi uopšte mogla da ima? Nije imala nikakve bicepse, samo sportski izgled i, uopšteno govoreći – obična devojkica. Nije joj bilo potrebno naše sudelovanje u razgovoru. Pričala je ne prekidajući, a mi smo povremeno pokušavali da podržimo razgovor, ali uglavnom smo nudili piće. Na kraju se

ispostavilo da je ona studentkinja policijskog instituta i da će biti policajka, a da je kod njih vojni režim, pri čemu se represija odnosila i na njihov lični život, pritom mislim na seks, jer im je bio zabranjen, kao i korišćenje kozmetike. Pa to je ispravno, pomislio sam, jer ako policajci počnu da koriste kozmetiku, njihov društveni rejting, koji je već nizak, vremenom bi sasvim pao. Što se tiče seksa među policajcima, takođe treba razmisliti, jer posle seksa dolaze deca, a šta će nam toliko policajaca?! Razmišljao sam o nečemu svom, ona je zaista bila lepa devojka i nisam hteo da je uvredim, iako me ova priča o seksu mučila; pa, razmišljao sam, možda im sipaju brom u kompot da bi u kasarni spavali i ne bi remetili obuku. Pitam se postoji li zavisnost od broma. Pretpostavljam da postoji i da se većina ovih divnih, sistemom još neiskvarenih kadeta navikne na taj brom, pa se posle kroz život zlopate zbog njega, zbog svog termonuklearnog broma, i da za mnoge od njih to postaje lična drama i takav policajac, došavši kući sa dužnosti i bacivši u hodniku sveže skalpove, ode u kuhinju, pojede svoju kaloričnu večeru, odgleda svoj tok šou, praškom očisti zube, ali pre nego što se sruši u krevet gde ga čeka verna žena bez dece, ponovo ode u kuhinju, popije čašu kompota s bromom, pogasi svetla u stanu, pa se skljoka u krevet ne ispunivši svoje dužnosti ni pred Bogom, ni pred svojim potomcima, supruhu da i ne pominjemo. Ali ne, kaže devojka, mi nekako rešavamo taj problem, to je život. Pa da, kažem, šta ćeš, od drkanja se premoriš. Ne, kaže ona, meni se sve sviđa, eto idem kući u Luhansk, na raspust. A vi, kuda putujete?

Otprilike pre godinu dana u jednom intervjuu rekao sam da želim da napišem knjigu o anarhizmu. Sada se više ne sećam zašto sam to rekao, jer u to vreme nisam imao

nikakvu želju da napišem knjigu o anarhizmu, ali dobro, to nije razlog da je i ne napišem. Na kraju krajeva, ako neko mora da piše o tome, zašto to ne bih bio ja. Moje namere bile su jednostavne i jasne: da putujem po mestima najaktivnijeg delovanja ukrajinskih anarhokomunista, a zatim da o tome nešto pokušam i da napišem. Uzeo sam novinarsku legitimaciju i dogovorio se s Ljoškom da ide sa mnom i sve fotografiše. Ljoška je ozbiljno shvatio ideju i stalno zapitkivao šta da čita da bi bio u toku. Rekao sam da ne znam – čitaj Kropotkina. Ili, još bolje, ne čitaj. Leto se završavalo, vreme je bilo sve gore i u nekom trenutku smo se konačno spakovali. Ljoška je, kao što sam već rekao, stigao u Harkiv i sada smo već nekoliko sati bili budni u mračnom vagonu s čudnom saputnicom, pokušavajući da joj objasnimo kuda zapravo idemo, a nemajući ni snage ni naročitog umeća da to učinimo. Da joj objašnjavam teoriju anarhističkog samoupravljanja baš se i ne usuđujem, a i šta joj to treba za njenu vojnu obuku i propratni brom? Pa i razgovor o detinjstvu i demonima koji iz njega povremeno izlaze bio bi takođe, u najmanju ruku, čudan; kako da ona razume moje detinjstvo kada se, očigledno, nije razabrala ni sa svojim?

Ponekad jednostavno moraš da saslušаш sopstvene himere, svoje unutrašnje glasove, barem one najsimpatičnije među njima, a ponekad treba da iskoristiš njihov savet, na primer, kada ti šapuću – hajde, idi, živio si tamo nekada, odrastao si tamo, pa, možda ne baš tamo, ali kakve to ima veze, pokušaj ponovo da izađeš iz tih jaruga, da vidimo imaš li hrabrosti i sećanja da obnoviš sve rute koje su se čudno i neverovatno naslagale na tvoje lično iskustvo; ponekad вреди pustiti u šetnju sve svoje demone, koji i bez toga na čudan i neverovatan način svake noći izleću iz tvojih pluća, poput golubova pismonoša iz kaveza, samo nji-

ma znanim rutama; pa šta sam mogao da odgovorim toj devojci sa svim njenim bicepsima, šta? Da ću se kretati u istom pravcu s njom još nekoliko sati, kao što sam to činio toliko puta; i da ću negde usred noći, ako ovaj voz ne iskoči iz šina i svi ne izginemo pod njegovim krhotinama, ustati i pokušati da krenem dalje; pokušaću da se vratim u grad u kojem sam odrastao, da stignem do svojih prijatelja koji me tamo negde čekaju; da uopšte ne nameravam da otkrivam ništa novo, samo ću presedati iz voza u voz, iz autobusa u autobus, menjajući rute i kupujući karte, povremeno se zastavljajući samo da se po ko zna koji put uverim da se ništa nije promenilo, da je sve isto kao što je bilo ranije, kao što je uvek bilo, kao što treba da bude; da se ništa nije moglo promeniti osim ako se nisi sam promenio. I da je to ono u šta zaista vredi biti siguran. Nisam mogao da joj kažem kuda tačno idem, ne bi razumela, jer tamo gde je za nju stao voz, za mene je stalo vreme i mogao sam samo da čekam da se ponovo pokrene, da čekam, zadržavajući dah da ga ne uplašim, jer sam previše dobro poznavao ovaj put, tačno sam znao koliko je dug i gde se završava.

Na sledećoj stanici smo izašli po pivo. Bio je jedan sat ujutru. Mislim da je padala kiša. Da li je padala kiša? Ne sećam se. Nije ni važno.

2.

Pseća starost domaćeg autostopiranja. Postoji nekoliko načina da se manje-više bezbolno pređe 200 kilometara od Harkiva do ovog gradića, poznatog po tome što Volodimira Nikolajeviča Sosjuru, budućeg pesnika-laureata, nisu svojevremeno zatvorili i isekli na sitne komade, čime bi ukrajinsku sovjetsku književnost lišili nečeg važnog, na

primer, njegovih podjednako brutalnih memoara. Postoji nekoliko načina: prvo, može se putovati autobusom, što je najlakše i najzgodnije, ali upravo zbog toga mi ne idemo autobusom. Sledeće. Može se putovati vozom, s nekoliko presedanja, posebno s noćnim presedanjem na neverovatnoj stanici Hrakovo, gde nekoliko sati pre svitanja nećete sresti ni žive duše, samo se negde levo uzdižu ogromni elevatori, zarđali prerađivački kompleks, gorak podsetnik na razjebanu poljoprivredu Ukrajinske SSR, tako da usred noći nemate drugog izbora nego da izađete na železnički most, podignut iz nekog razloga iznad perona (ko bi, dodavola, njime prolazio?) i gledate u nebo, čekajući da se pojavi sunce ili bar nešto, a kada se u pet ujutru konačno pojavi, odjednom primetite kako pomera svoje udove, tiho, tiho, poput iverka, nadvijajući se nad dalekim kolovozom duž kojeg leže mrtve životinje i kojekakvi otpaci. Dugo, dugo gledate, sve dok se ne pojavi električni voz. Usput, o kolovozu. Možete stopirati. Leti je to zgodnije, ali zimi je opasno. Mada ni leti nema ničeg posebno uzbudljivog, verujte mi, kolovoz je gotovo prazan, život je ovde jedno vreme ključao i benzinske pumpe su prodavale limunadu, a sada je infrastruktura urušena, pa iako u selima i varošima sve možete da kupite na kioscima pored puta, uključujući oružje i narkotike, van naseljenih mesta život postaje tužan i oskudan, šou-biznis nestaje, vozači su depresivni, seljani vas gledaju kao da ste debil, nijedan kurvin sin neće stati da vas pokupi, što dalje od beskrajnih polja suncokreta, što dalje od usputnih stajališta s tragovima krvi i sperme na zidovima, bliže ljudima, sa svim njihovim životima i svim njihovim bakalnicama, iako ovde nije reč o bakalnicama, verujte mi, nije reč o bakalnicama...

SADRŽAJ

I

Boje poput crnog ženskog donjeg veša

1. Slučajevi povreda na železnici	7
2. Pseća starost domaćeg autostopiranja	11
3. Nevaljali Sosjura	16
4. Masoni u svakodnevnom životu	20
5. Sve zanimljivo u zemlji	25
6. Realna Kobzonova biografija	30
7. 2,99 \$ za hotelsku sobu	34
8. Mogao si da umreš i ovaj put	38
9. Duhovi dolaze na moj hašiš	43
10. Levi marš	48

II

Moje osamdesete

'81. Bioskop	53
'82. Agitpunkt	57
'83. Park kulture	62
'84. Garaža	66
'85. Bolnica	71
'86. Stadion	75
'87. Pošta	80
'88. Pivara	84
'89. Internat	89
'90. Krovovi	93

III

Crveni *down town*

1. Hotel „Harkiv“	99
2. Spomenik jebenom Iljiču	103
3. Hrišćanska suština državne industrije	108
4. Provetrene učionice	112
5. Ševa pokazuje srednji prst kapitalizmu	116
6. <i>Rolingstonsi</i> za sirotinju	121
7. Vlažno telo vlasti	125
8. Palata pionira	129
9. Stanica metroa	134
10. Južna strana severa	138

IV

Živi brzo, umri mlad

(deset pesama koje bih voleo da čujem na svojoj sahrani)

1. <i>Eric Burdon. Black On Black In Black</i>	143
2. <i>Neil Young. Rockin' In The Free World. Freedom!</i>	147
3. <i>Rolling Stones. Sister Morphine</i>	152
4. <i>Creedence Clearwater Revival.</i> <i>Up Around The Bend</i>	156
5. <i>Buddy Guy. Done Got Old</i>	161
6. <i>Lou Reed. Berlin</i>	165
7. <i>George Harrison. Hear Me Lord</i>	169
8. <i>The Stooges. Real Cool Time</i>	174
9. <i>Jethro Tull. Locomotive Breath</i>	178
10. <i>Sex Pistols. Anarchy In The UK</i>	183
Beleška o autoru	189
Beleška o prevodiocu	191